

4. Søjle – Sofokles Filoktet **HUSK BEGREBER!**

Resume af Homers Iliade

Iliaden handler grundlæggende om en krise i grækernes lejr i den trojanske krig. Grækere (achaiere) og trojanere har kæmpet i 9 år, da historien begynder, uden at der er faldet nogen afgørelse. Grækerne forsøger desperat at vinde krigen, men de løber ind i problemer. De to vigtigste personer i den græske lejr, hærlederen Agamemnon og helten Achilleus, kommer i konflikt med hinanden.

Årsagerne til konflikten er, at Agamemnon tager Achilleus' største krigsbytte, nemlig den smukke pige Brisëis. Det gør Achilleus meget vred, og han nægter derfor at kæmpe. Achilleus' vrede og den krise, som vreden udløser, er det gennemgående tema i *Iliaden*. Grækerne forsøger at vinde krigen uden Achilleus og hans krigere, men det mislykkes. Dette er bestemt af guderne. Achilleus' mor, havgudinden Thetis, får nemlig Zeus til at love, at trojanerne skal have fremgang i krigen, så længe Achilleus ikke vil deltage. Agamemnon forsøger derfor at undskylde over for Achilleus og få ham til at vende tilbage til krigen. Men Achilleus er blevet så fornærmet og vred, at han ikke vil tage imod undskyldningen. Krigen fortsætter derfor uden Achilleus.

Trojanerne presser grækerne helt tilbage til deres skibe og er tæt på at vinde krigen. Da træder Patroklos, Achilleus' bedste ven, ind i krigen, forklædt som Achilleus. Det giver grækerne kampgejst, fordi de tror, Achilleus er vendt tilbage. Trojanernes største helt, Hektor, dræber Patroklos i den tro, at det er Achilleus. Da Achilleus opdager, at hans bedste ven er dræbt, vendes hans vrede mod Hektor. Achilleus beslutter derfor at vende tilbage til krigen og bekæmpe trojanerne. Med Achilleus i front vender grækerne krigen og presser trojanerne til at søge tilflugt bag Trojas bymure. Kun Hektor bliver uden for murene, og Achilleus dræber Hektor i en duel. Achilleus mishandler Hektors lig ved at trække det bag hans stridsvogn tilbage til grækernes lejr. Priamos, kongen af Troja og Hektors far, opsøger Achilleus og bønfaller ham om at udlevere liget til trojanerne. Achilleus får medlidenhed med Priamos og tillader det. *Iliaden* slutter med, at Priamos begraver Hektor i Troja.

Sammenfatning af uddraget af Homers Iliade, 1. sang

Der er udbrudt pest i grækernes lejr, og sygdommen dræber mange krigere. Hvis ikke det stoppes, vil grækerne tabe krigen. Achilleus kalder lederne af hæren sammen. Spåmanden Kalchas forklarer, at Apollon har sendt pesten som straf for, at hærlederen Agamemnon har

fornærmet Apollons præst, Chryses. Agamemnon har nemlig taget Chryses datter, Chrysëis, som krigsbytte. Præsten har tilbudt Agamemnon flotte gaver som betaling for at få sin datter igen, men Agamemnon har hånet Chryses og nægtet at give ham pigen. Kalchas spår, at Agamemnon nu er nødt til at levere pigen tilbage til Chryses for at formilde Apollon og få ham til at fjerne pesten.

Agamemnon er ikke glad for denne besked, og han går kun med til at give Chrysëis tilbage, hvis grækerne giver ham et andet krigsbytte i stedet, noget af lige så stor værdi. Achilleus kritiserer Agamemnon for at være grådig og egoistisk, og det gør Agamemnon vred. Agamemnon beslutter derfor, at han vil tage Achilleus' krigsbytte, pigen Brisëis, som erstatning for tabet af Chrysëis. Dette gør til gengæld Achilleus meget vred, og han siger, at han ikke vil kæmpe for Agamemnon længere. Achilleus overvejer for en kort stund at dræbe Agamemnon med sit sværd (bia), men pludselig optræder Pallas Athene og forhindrer ham i det (deus-ex-machina). Agamemnon og Achilleus fornærmer dog stadigvæk hinanden dybt og skilles som fjender. Achilleus beder sin mor, havgudinden Thetis, om at overtale Zeus til at trojanerne skal have sejr, så længe Achilleus ikke kæmper. Thetis overtaler Zeus til dette.

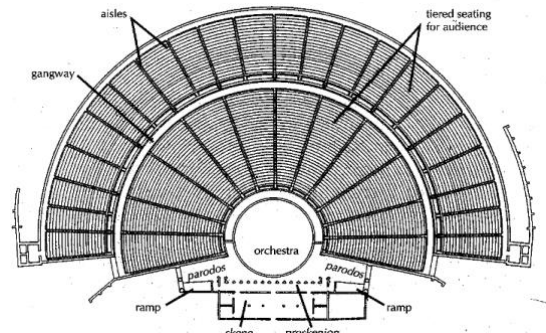
Det antikke teater

- En religiøs handling, "gudstjeneste" til ære for Dionysos
 - o Vinens, frugtbarhedens, dramaets og ekstasens Gud
- Dionysis-kulturen: De Store Dionysier
 - o En frugtbarhedsfest
 - o Afholdt i marts/april
 - o En Dionysos-statue blev båret i procession
 - o 50 mænd sang en hyldestsang (dityrambe)
 - o Deltagerne var nok udklædte som silener og satyrer
 - o Tragedie og komediekonkurrencer, hvor hver digter skulle optræde med tre tragedier x 3 - tetralogier, hver bestående af tre tragedier og et satyr-spil og hver med en dag til rådighed.
 - Sofokles' Filoktet blev for første gang opført i Dionysosteatret i Athen i 409 f.Kr. Vi ved ikke hvad de andre tragedier i trilogien hed og vi kender ikke titlen på satyrspillet. Sofokles vandt førstepladsen.
- Koret

- Oprindeligt bestod koret af 50 mænd, men i klassisk tid reduceres koret til 12 og af Sofokles udgør det 15 mænd - + en korleder.

- → korets rolle bliver mindre og mindre, mens skuespillernes dialog bliver vigtigere.

- Koret = folkets stemme.
- Kommer ind på orchestra via parodos og synger den første korsang i tragedien (parodos)
- Musikledsagelse, typisk fløjtespil.

- Skuespillerne

- Oprindeligt kun én skuespiller, men i klassisk tid udvidet fra 2 til 3 af Sofokles (evt. omgivet af statister).
- Kun mænd
 - Mænd varetog også kvinderollerne
 - Varetog ofte flere roller
 - Brugte derfor masker
 - Maskerne repræsenterede typer (den gamle mand, tjeneren, jomfruen, etc.)

Tragediens effekt og formål

- Tragediens primære sigte var at **OPDRAGE** Athens befolkning. Alle tragedier havde derfor en **TYDELIG MORALE**. (måske er denne så tydelig i Sofokles Filoktet?)
- Det, der skete på scenen, kunne principielt ske for alle. Derfor vigtigt at man kunne identificere sig med personerne.
- Tragedien skulle påvirke publikum (ifg. Aristoteles). Den skulle vække **MEDYNK OG RÆDSEL** (eleos og fobos)
- Aischylos formulerer: "Du kan lære ved at lide" (pathei mathos). Altså skulle publikum via gennemspilningen af en lidelseshistorie identificere sig og tage ved lære af tragedien → **KATHARSIS** (renselse af sjælen for overskud af disse følelser) → sjælens sundhed.

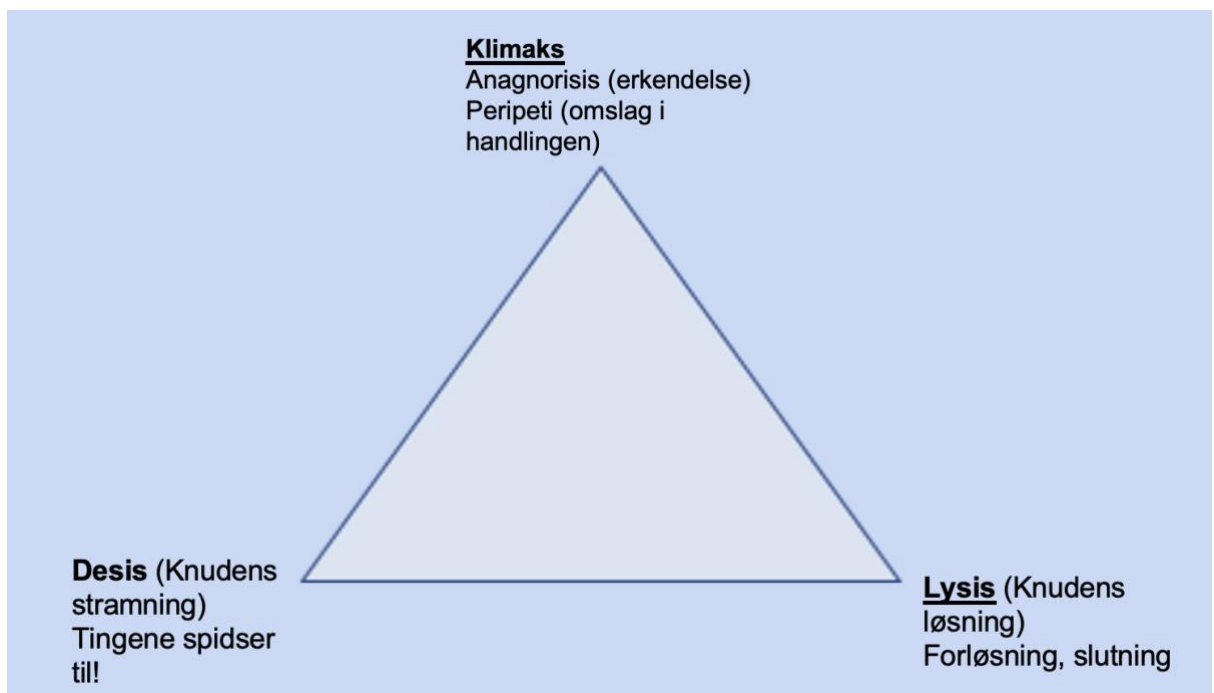
Tragediens effekt og formål

- **Almengyldige problemstillinger** om den menneskelige tilværelse - udtrykt i de velkendte myter om Ødipus, Ifigenia, Agamemnon, Medea etc.

- **Myterne** var kendte, men fremstillingen forskellig.
- Aldrig nutidigt stof, altid fortidigt stof.

Aristoteles' dramateori

- Tragediens 3 enheder
 1. Stedets enhed
 - a. Stykket foregår ét sted (i Filoktet = Lemnos strand ved Filoktets hule)
 2. Tidens enhed
 - a. Ingen spring i tid > 1 døgn
 3. Handlingens enhed
 - a. Én hovedhandling
 - i. Kan diskuteres i Sofokles Filoktet => Neoptolemos' udvikling er også et vigtigt handlingsspor
- Tragediens handlingsstruktur

- Aristoteles' dramateori er kendt for begreberne desis og lysis, der kan bruges til at analysere handlingsforløbet i et drama. Desis betyder 'knode' og vil sige, at dramaets konflikt forstærkes og strammes til i en knude. Lysis betyder 'opløsning' og vil sige, at knuden/konflikten til slut løses. I komedien løses knuden på en lykkelig måde, og i tragedien på en ulykkelig måde.

- To vigtige begreber i forhold til tragediens handlingsforløb er peripeti (omslag/vendepunkt) og anagnoresis (genkendelse/erkendelse).
 - Peripeti er der, hvor der sker noget, som skaber et afgørende vendepunkt/omslag i handlingen. Anagnoresis er der, hvor hovedpersonen kommer til en afgørende erkendelse. Som regel at hovedpersonen indser, at han tager fejl. Hos Aristoteles er idealet, at peripeti og anagnoresis finder sted samtidigt
- Det afgørende for et græsk drama, er ikke hvad, men hvorledes. Hvordan har digteren formet sit stof, hvordan har han behandlet det, så det viser nye sider af et kendt mytestof, og hvad vil korsangene bringe af smukke billeder og dybe tanker? Der er tale om en aktualiserende formning af myten, der kan sammenlignes med den, som tragedien selv er genstand for i vor tid fra en digters, en teater- eller en filminstruktørs side
- **Tragediens dele**
 - **Prólogos:** Indledningen hvor en eller flere skuespillere og/eller koret deltager.
 - **Párodos:** Den første korsang og korets indmarchsang.
 - **Stásimon (pluralis: stásima):** De efterfølgende korsange der afsynges af det stående eller dansende kor. En korsang, der blandes med replikkerne fra skuespillerne undervejs, er en kómmos.
 - **Epeisódion (pluralis: epeisódia):** Skuespillernes talevers der afgrænses af korsangene. Epeisodion betyder 'mellem korsangen'. Tragediens handling finder sted i de enkelte episoder, der ofte er udformet som en såkaldt *agón* 'kappestrid', 'diskussion' mellem to karakterer. Agonen intensiveres ofte gennem en såkaldt *stikomytia*, hvor replikkerne kun er på ét vers og afløser hinanden i hurtigt tempo.
 - **Éxodos:** Den afsluttende korsang/epeisodion. Exodos betyder 'udgang'

Personer, der optræder i Sofokles, Filoktet

Odysseus: Hovedpersonen i Odysséen. Han er søn af Laërtes og konge over øen Ithaka i det vestlige Grækenland. Sammen med sin kone, dronning Penelope, har han sønnen Telémachos, som de fik kort inden, Odysseus rejste til Troja. Odysseus er kendt for sin store snildhed (metis) og hans ry (kleos) er da udbredt i hele Grækenland.

Odysseus har spillet en hovedrolle i grækernes krig mod byen Troja. Det var nemlig ham, der fandt på at erobre Troja ved hjælp af den trojanske hest. Efter 10 års krig i Troja, sejler han hjemad mod Ithaka. Hans hjemrejse bliver dog kraftigt forstyrret, og det ender med at tage yderligere 10 år, før han kommer hjem til Ithaka. I alt er han altså borte i 20 år.

Som konge af Ithaka har Odysseus en høj status og står højt i ære. Og som én af Trojas erobrere har han oparbejdet et stort ry og et godt omdømme. Dette ry (kleos) bliver endnu større og mere udbredt gennem fortællingerne om hans eventyr og oplevelser på hjemrejsen fra Troja.

⇒ Odysseus bliver fremstillet på en mere kynisk og negative måde i Sofokles' Filoktet. Det kan muligvis have noget at gøre med den synsvinkel vi har i store dele af Odysseen, hvor han selv beretter om sine egne bedrifter.

Achilleus (optræder ikke direkte, men hans søn gør): Den største græske kriger (stor *bia*) og måske den vigtigste person i Iliaden. Achilleus er halvgud, for hans mor er havnymfen Thetis. Hans far er kong Peleus, og derfor kaldes han også Peleiden/Peliden. Achilleus er usårlig alle steder på kroppen, undtagen hæl og ankel (akillesenen), hvor Thetis holdt ham, da hun dyppede ham i floden Styx. (Styx er den flod, som de døde skal rejse over, når de skal til dødsriget Hades).

Achilleus har givet navn til ordet "akillesene" og til udtrykket "akilleshælen", som betyder "det sårbare punkt". For Achilleus' eneste sårbare punkt er hans hæl og ankel.

Achilleus' skæbne er at leve et kort, men storslået liv. Han skal dø ung, men hans ry skal leve for evigt på grund af hans handlinger i krig. Han er kendt for at være meget smuk, hidsig, stolt og en hurtig løber.

Neoptolemos: Achilleus' søn, der skal til at finde sin identitet. Han er da splittet mellem de to helteidealer, som hhv. Odysseus og Achilleus repræsenterer (metis / logos vs. *bia* / fysis). Neoptolemos er desuden ivrig efter at få et ry, hvor folk husker ham som *forstandig og modig* (v. 119), han vil endda *blæse på al skam* (v.120) for at opnå det.

Spåpræsten Helenos har desuden spået, at Neoptolemos, måtte bringes fra Skyros og ved Troja modtage sin arv - Achilles' rustning smedet af guden Hefaistos => det er den mytologiske årsag til, at han er en del af dramaet.

Han er desuden en absolut nødvendighed for Sofokles' filoktet, der har et større fokus — og i højere grad medlidenhed — med Filoktet. Denne medlidenhed kan hverken Diomedes eller Odysseus troværdigt forstå, fordi de jo som bekendt er krigere i den trojanske krig.

Filoktet: Myten om den græske helt Filoktet, søn af kong Poias, tager sin begyndelse i hans følgeskab med Herakles. Herakles var blevet spået et liv blandt guderne på Olympen, og alt, hvad der manglede for at opnå denne status, var, at nogen ville tænde hans ligbål på bjerget Oita. Det blev Filoktet, der som den eneste vovede at følge Herakles' ønsker - og for sin tjeneste og loyalitet modtog Filoktet Herakles' bue og pile. Herakles havde oprindeligt fået disse som en gave fra Apollon, og deres guddommelige ophav gav dem den særlige egenskab, at de altid ville ramme det mål, de var tiltænkt af bu-ens ejer. Med overdragelsen af buen var vejen åbnet for den rolle, Filoktet skulle komme til at spille ved Troja.

Det blev fortalt, at grækerne under kong Agamemnons ledelse var klar til at drage af sted mod Troja, pålagde et orakel dem at ofre ved et Chryse-alter på rejsen over Ægæerhavet. Filoktet påtog sig med sine 7 skibe at være vejviser, fordi han, som den eneste, kendte stedet (fra et tidligere besøg med Herakles). Altret stod på hellig jord, og da Filoktet som den første trådte ind på området, blev han bidt i foden af en slange. Såret blev betændt og væskede, og Filoktets smerteskrig umulig- gjorde gennemførelsen af de religiøse riter på stedet. Den væmmelige lugt fra det væskende sår og de voldsomme skrig bekymrede lederne af togtet så meget, at de satte Filoktet i land på den nærliggende ø Lemnos og drog videre til Troja uden helten. Fortalerne for denne handling skulle have været Odysseus og Atreiderne (kong Atreus sønner) - Agamemnon og Menelaos.

Efter ti år levede Filoktet stadig i smerte og lidelse på Lemnos og hans tidligere venner og kampfæller belejrede fortsat Troja uden at kunne indtage den store fæstning. Grækernes store helt Achilles var faldet i kamp, og Atreideme gik til spåpræsten Kalchas efter råd. Kalchas fortalte, at grækerne skulle have fat i den trojanske spåpræst Helenos, søn af Priamos, for at få rådgivning. Odysseus indfangede Helenos med list, og han fortalte grækerne, at to ting kunne føre dem til sejr: Filoktet skulle hentes fra øen Lemnos, for uden ham og hans bue ville de ikke

kunne opnå sejr; og Neoptolemos, Achilleus' søn, måtte bringes fra Skyros og ved Troja modtage sin arv - Achilleus' rustning smedet af guden Hefaistos.

Helenos' ord blev fulgt. **Man sendte den store græske kriger Diomedes af sted for at bringe Filoktet og hans våben til Troja, og Odysseus hentede Neoptolemos fra Skyros.**

Ved sin ankomst til Troja kom Filoktet under behandling af lægen Machaon (søn af lægeguden Asklepios) og helbredt fra sine lidelser gik han ind i kampen og blev den græker, der fældede den trojanske prins Paris. Langt om længe kunne grækerne sejrrigt vende hjem fra Troja, og Neoptolemos og Filoktet blev i Grækenland hædret som helte.

Filoktet hos de tre store tragediedigtere

Både Aiskhylos, Euripides og Sofokles tog denne myte under behandling. De skrev alle en „Filoktet“, men kun Sofokles' er bevaret i sin fulde længde. De to andre kan vi med lidt god vilje genskabe ud fra referater af dem skrevet af Dion Chrysostomos (ca. 40-120 e. Kr.). Dion beskriver, hvordan han en sommerdag læste historien om Filoktet på Lemnos i de tre store dramatikers udformning (tale 52 og 59).

Aiskhylos' filoktet

Aiskhylos, der formodentlig skriver sin version omkring eller lige før 470 f. Kr., ændrer undertonerne for missionen, der skal hente Filoktet til Troja. Han lader Odysseus ikke Diomedes som i den episke version - hente Filoktet fra Lemnos. Odysseus var om nogen forhadet af Filoktet som den mand, der havde forårsaget hans ensomme smertefulde år på øen. Samtidig antyder valget af karakter også, at missionen skal gennemføres ved list - et af de særlige træk ved Odysseus.

Prologen er lagt i munden på den lidende og ensomme Filoktet. Han er tragediens store helt, der har måttet sidde i forpint ensomhed i ti år. Han trækker sig tilbage til sin hule, og koret - beboere fra øen Lemnos - træder ind i orchestra. Dramatisk træder de hen til hulen. Deres parodos giver ingen forklaring på, hvorfor de havde ladet Filoktet i stikken i al den tid. Men de ønsker at se hulens beboere. Filoktet kommer ud og fortæller dem hele sin historie i første epeisodion. I andet epeisodion dukker Odysseus op —hvordan og forklædt som hvem ved vi ikke; publikum bliver gjort opmærksom på, hvem han er, men for Filoktet og kor er han uigenkendelig. Den forklædte Odysseus bragte glædeligt nyt til den bitre Filoktet: Agamemnon var død, Odysseus stod anklaget for højforræderi, og den græske hær var i opløsning! Filoktet tog positivt imod budskabet og bød den fremmede velkommen som en ven. Med hjertet i halsen

kunne publikum se Odysseus og Filoktet gå mod hulen - den ene med venskabelig attitude, den anden med bedrag i sindet. I tredje epeisodion kommer det dramatiske højdepunkt, hvor Odysseus fralister Filoktet buen og vores helt får revet sit livsgrundlag bort - for uden buen kan Filoktet ikke jage og dermed ikke samle til føden. Nogle overleverede billeder antyder, at Filoktet har været uopmærksom og været i gang med at vifte myg væk fra såret.

Euripides' filoktet

Euripides' Filoktet blev opført i 431 f. Kr. i trilogi med bl.a. Medea. Han viderefører Aiskhylos' brug af Odysseus, men kombinerer den med den episke tradition. Hos ham drager Odysseus og Diomedes sammen til Lemnos for at hente Filoktet til Troja. Odysseus har en fremtrædende plads i Euripides' tragedie; men han får modspil i form af en forvandlet Filoktet. Hos Aiskhylos var helten i konstant lidelse; hos Euripides er Filoktet en mand plaget af sygdomsanfald - ikke en konstant smerte. Dette giver ham en bedre position i forhold til Odysseus - han er manøvredygtig inden for visse grænser. I Dions prosa-parafase over indledningen følger vi Euripides' prolog med en åbningstale fra Odysseus over i en dialog med Filoktet i første epeisodion og frem til klimaks, hvor Filoktet inviterer Odysseus op i sin hule.

Odysseus giver i prologen udtryk for sin betænkelighed ved situationen og missionen - han kunne jo sætte hele sit gode rygte på spil; men ambitionen om at kunne føje endnu en bedrift til sit navn havde fået overtaget. Ved Agamemnons første anmodning om at bringe Filoktet til Troja, havde han afslået, fordi han anså ethvert forsøg på overtalelse for at være spildt på Filoktet - og fordi han var overbevist om, at han ved sin ankomst til Lemnos ville få en pil i brystet. Men i en drøm havde gudinden Athene vist sig for ham og pålagt ham at drage til Lemnos - hun ville ændre hans stemme og udseende, så Filoktet ikke ville genkende ham.

Odysseus drager af sted. Og nu antyder Euripides et nyt fokus - Odysseus er bekymret over, om trojanerne havde hørt om Filoktets rolle og derfor havde sendt folk ud for at vinde Filoktet over på deres side. Ankommet til Lemnos beder Odysseus til Athene, og man hører Filoktet nærme sig; der er en malerisk beskrivelse af, hvordan Filoktet humper frem klædt i skind fra vilde dyr - hovedpersonen er kommet på scenen. Da Filoktet erfarer, at den fremmede er en græker fra Troja, vender han straks en pil mod ham; men i stedet for en forhadet fjende, møder han en forurettet flygtning fra den græske lejr i Troja. Den fremmede udgiver sig for at være en ven af Palamedes, der var blevet falsk beskyldt for forræderi efter et rænkespil fra Odysseus. Filoktet slipper sin bue og tilbyder venskab med den nytilkomne - og han inviterer ham op til sin hule.

Koret, der hos Euripides også består af folk fra Lemnos, starter deres indtræden med undskyldning om deres tidligere forsømmelse af Filoktet. Euripides tilføjer desuden en enkeltperson i form af den lokale Aktor, der havde været hos den syge mand flere gange.

Klimaks i stykket må formodes at komme, da den trojanske udsending i tredje epeisodion dukker op med kostbare gaver, tillokkende løfter og et tilbud til Filoktet om alliance med trojanerne - en alliance, der ville kunne give ham hævn over grækerne. Euripides har bygget spændingen op omkring dette øjeblik, hvor tanken om og muligheden for et ændret handlingsforløb i forhold til myten lur. Publikum kender udfaldet af myten - men de ved ikke, hvordan denne situation skal komme tilbage på det kendte spor.

Her dukker Odysseus op stadig som forklædt og leverer et retorisk mesterstykke i en tale om, hvorfor Filoktet ikke kan bedrage grækerne og må afvise trojanernes tilbud. Euripides' særlige træk ved historien om Filoktet var den trojanske udsending, der må have skabt scenen for de store retoriske og politiske udfoldelser.

Den episke tradition og både Aiskhylos og Euripides havde fokuseret på Filoktets skæbne ud fra dens betydning for grækerne ved Troja. Oraklet lovede grækerne sejr og Filoktet helbredelse og ære. Hvis ikke Filoktet frivilligt ville bøje sig for disse argumenter, måtte han tvinges. Tanken om sympati uden for sådanne rammer - forståelse for, at Filoktet skulle vælge at afvise hæder og ære og kun have ønsket om at slippe af med smerten og vende hjem til Grækenland - var ikke mulig, og da slet ikke i tankerne hos Odysseus og Diomedes, der jo havde egne interesser og mål i klemme i situationen.

Sofokles' filoktet (409, f.Kr)

Sofokles ændrede tragediens karaktersammensætning. Han åbnede for mytens og fortællingens bevægelighed og fortolkning ved at flytte fokus i forståelsen af tragedien. I de tidligere behandlinger af myten havde man været fokuseret på kampen ved Troja og på den indflydelse, Filoktets skæbne havde på de græske krigere. Tragedien bestod i, at man ville tabe krigen, og de græske krigere kunne miste livet, hvis Filoktet ikke blev bragt til Troja. Sofokles vender sig, som noget nyt, til Filoktet. Han åbner i sin tilgang til fortællingen for, at historien kunne rumme helt andre spørgsmål. Hvad nu hvis Filoktet var omdrejningspunkt? Hvordan ville mennesket Filoktet reagere over for de mænd, som havde efterladt ham? Ville han drage til Troja og hjælpe dem? Ville han afvise helbredelse og dermed slippe for sine smerter? Ville han afvise at opnå ære i kamp?

For at nå ind i et sådant univers var det vigtigt, at publikum kunne være med. Den ellers lidt anonyme Filoktet-karakter skulle opbygges som menneske og være omgivet af medlidenhed og pathos. Som noget nyt i fortællingen om Filoktet skabte Sofokles en tragisk helt, der rummede et menneskeligt spektrum og åbnede publikums øjne for et sådant menneske.

Mytens univers og personer gjorde denne indgangsvinkel svær; Odysseus og Diomedes var krigere ved Troja og kunne derfor ikke troværdigt åbne for den mulighed, at grækerne ikke kom sejrrigt ud af Troja - for hvilken soldat ville stille sig op og sige god for, at den eneste hjælp, der var til kammeraterne ved fronten, ikke kom frem?

Men den episke tradition havde en oplagt kandidat i Neoptolemos. En ung ædel natur uden forhindringer i form af egeninteresser eller indgåede forpligtelser - og desuden søn af den store homeriske helt Achilleus.

NB: Diomedes optræder ikke i Sofokles Filoktet. Den er dermed grundlæggende anderledes ved at have et større fokus på Filoktet som *person* og i mindre grad grækernes strid i Troja.

vv. 1-134	Prolog (fortale)
vv. 135-218	Parodos (korets indtogssang)
vv. 219-675	1. Epeisodion (dialog mellem to korsange, en akt)
vv. 679-729	1. Stasimon (korsang, egentlig det, som synges stående)
vv. 720-826	2. Epeisodion
vv. 827-864	2. Stasimon
vv. 865-1080	3. Epeisodion
vv. 1081-1217	Kommos (klagesang: vekselsang mellem kor og person(er))
vv. 1218-1471	Exodos

Analyse af de enkelte dele af Sofokles' filoktet

(1) Prolog

- Scenen er Lemnos' strand. Odysseus, Neoptolemos og en soldat kommer ind. Efter dem marcherer koret.
- Odysseus præsenterer konflikten og påstår, at det han efterlod Filoktet på Lemnos — *efter ordre af mine overordnede* (v.6)

- Tilskuerne kender dog til myten og ved, at Odysseus selv var med til at beslutte, at Filoktet skulle efterlades => han fremstår altså allerede fra start usympatisk.
 - Det bliver yderligere bekræftet, at Odysseus ikke taler sandt, da han fastslår, at *han [Filoktet] hellere vil have fingrene i mig end resten af hele den græske hær*
- Magtforholdet mellem Odysseus og Neoptolemos gøres tydeligt: *Det er nu din opgave at tjene mig efter* (v.15)
 - Odysseus gør det desuden tydeligt, at han ikke kun skal bruge sin fars kvaliteter (styrke, fysis / bia), men skal adlyde Odysseus og hans kvaliteter (metis/logos), (v.53)
- Odysseus nævner da også ordren til Neoptolemos (v. 55-85)
 - Planen går ud på, at Neoptolemos skal *stjæle Filoktets forstand med bedrageriske ord* (v.55) ved at påstå, at han er i strid med Odysseus, da han modtog Achilleus' rustning i stedet for Neoptolemos. Odysseus gør det desuden tydeligt, at han ikke selv kan udføre denne mission — om end han gerne ville — da Filoktet ellers ville dræbe ham. Desuden nævner han, at han godt ved, at det ikke er i Neoptolemos' natur at lyve, men, at han skal overvinde sig selv, *for sejr er jo en prægtig erhvervelse* (v.82).
 - Neoptolemos er kritisk overfor Odysseus ordrer og fastslår, at det er *pinagtigt, og at [han] hader at handle sådan* (v. 86-87). Han fortsætter og siger, at det ikke ligger i hans natur, og han da hellere vil fange ham med magt (fysis, ligesom sin far), men ikke *ved list og fælder* (v.91). Han afslutter med at sige, at *[han] hellere [vil] handle rigtigt og fejle end at vinde sejr ved lumpen list* (v. 93-95)
 - Odysseus begynder nu at overtale Neoptolemos til at gennemføre ordren, og han bukker da også under, da han får garanteret, at han så vil huskes som *forstandig og modig* (v. 119) — ja faktisk er han parat til at *blæse på al skam* for at gennemføre planen.

(2) Parodos, strofe A, B og C (korets indtogtsang)

- Koret optræder som mandskabet (Neoptolemos' soldater), men fungerer i overført betydning som folkets stemme.

- Koret sympatiserer, ligesom publikum, med Filoktet: *Hvor er den stakkels mand henne?* (v.161)
 - *Jeg har medlidenhed med ham / for intet menneske tænker på ham / og han møder aldrig et venligt ansigt* (v.169-172)
- Neoptolemos svarer hertil, at det ikke kommer bag på han: *for det er* (tilsyneladende) *gudernes vilje* (v.191-192)
- Parodos ender med, at koret (Neoptolemos' soldater), kan høre Filoktet nærme sig. Konfrontationen mellem de to er altså nær.

(3) 1. Episode

- Publikum møder for første gang Filoktet. Han er meget ivrig efter at tale med sine nye gæster, og er glad for, at de ligner grækere — han har jo savnet sit hjemland (v.219 – 231)
 - Filoktets store glæder i begyndelsen af episoden er da med til at vægge medynk (eleos) og rædsel (fobos) overfor Odysseus og Neoptolemos, der udnytter den svage Filoktet.
 - Neoptolemos svarer kort og kontant — måske et tegn på, at han endnu ikke er helt overbevist om Odysseus' plan?
 - Han nævner dog sit navn, og sin slægt (oikos)
- Filoktet spørger Neoptolemos, om han kender til ham og hans ry (kleos) (v. 249, 251-253)
 - Da Neoptolemos svarer, at han intet kender til ham, reagerer Filoktet nedslået og siger: *Hvor ydmyget kan man være! Ja, forhadte af guderne, når rygter om mine kvaler ikke er nået hjem, ja overhovedet ikke har nået Grækenlands jord* => en hver græsk helts værste mareridt!
 - Filoktet fortæller herefter sin skæbne til Neoptolemos (v.254-316)
 - Koret (Neoptolemos' mandfolk), udtrykker deres medlidenhed med Filoktet (v.317-319)
- Neoptolemos begynder — efter Filoktets fortælling om sin triste skæbne (moira) — sin løgn overfor ham, og fortæller ham, at han også hader Odysseus og atreiderne. (v.319-321).

- *Kunne jeg blot dulme min vrede med næven, ville Mykene (Agamemnons by) og Sparta (Menelaos' by) forstå, at også Skyros er moder til stærke krigere* (v.324-326)
 - Neoptolemos begrundet sit had med det faktum, at Odysseus tog hans døde fars (Achilleus) rustning smedet guden Hefaistos, han hader dog ikke kun Odysseus men også magthaverne (Agamemnon) og hele den atreidiske slægt (v. 343- 389). Han fastslår: *Den, der hader atrieiderne, han er min og gudernes ven* (v.390)
 - De har altså fælles fodslag i deres had mod atrieiderne.
 - Neoptolemoses mandskab bliver også en del af løgneren (v. 391 – 402)
- Herefter taler de om, hvem der har overlevet den trojanske krig, (v. 410-445). Konklusionen er her, at de gode mænd er døde, mens de dårlige er overlevet. Neoptolemos siger da: *Jeg vil, du søn af din far ved Oitas bjerg, for eftertiden vogte mig for Ilion og atreiderne og holde mig så langt væk fra dem som muligt. Hvor den slette mand har mere magt end den gode, går retfærd til grunde, og kujonen sidder på magten* (v. 453-456)
- Neoptolemos siger pludselig, at ham og hans mandskab skal sejle videre (v.464-465). Kort herefter bønfaller (hiketaia) Filoktet Neoptolemos og beder ham tage ham med på sit skib — han kan placeres hvor som helst!
 - Herefter der en modstrofe, hvor Koret (Neoptolemos' soldater) og Neoptolemos taler sammen. Mandskabet insisterer her på at tage Filoktet med (v.507-517), og Neoptolemos accepterer — **man må gå ud fra, at dette er en del af Odysseus plan og mandskabet skifter da her karakter, og fungerer ikke i samme grad som før, som folkets stemme.** Filoktet svarer begejstret, hvordan han mon kan gengælde venligheden (v. 532), og kort tid herefter nærmer to mænd sig, *en sømand fra dit skib [Neoptolemos] og en fremmed* (v. 540).
- Den fremmede viser sig at være en falsk handelsmand, som Odysseus har sendt. Den falske handelsmand påstår nu overfor Neoptolemos, at atreiderne har lagt og effektueret en plan mod ham (v. 555-556). Nærmere bestemt påstår er *den gamle Foinix og Thesus' sønner (...) draget ud på jagt efter dig [Neoptolemos] med deres flåde* (v. 561-562).
 - Thesus' sønner er Akamas og Demofon, som bege var med i den trojanske hest, men som kunne nære et had til Neoptolemos, fordi hans værge, Lykomedes efter

sigende havde dræbt Theseus på Skyros. Handelsmandens beretning er for tilskueren tydeligvis løgn, eftersom den mytiske tradition fortalte, at det var Odysseus, der hentede Neoptolemos til Troja.

- Der sker herefter et interessant brud i handlingen og det lader til, at Neoptolemos på en måde skifter karakter. Han adlyder da eks. ikke, da den falske handelsmand hvisker til ham, at han skal pakke sammen og komme væk fra øen hurtigst muligt (v.576-578). Handelsmanden fortæller herefter Neoptolemos og Filoktet, at Odysseus er ude efter Filoktet og vil have hans bue jf. Helenos' spådom.
 - Filoktet reagerer ved at ytre, at han ville vil *adlyde min værste fjende, slangen, der gjorde min for ubrugelig* (v. 631-632), end at blive overtalt af Odysseus!
 - Da Neoptolemos siger, at de skal sejle bort, når vinden er med dem (v. 639-640), indvender Filoktet, at tidspunktet altid er det rette, når man er på flugt (v.641).
 - Neoptolemos accepterer Filoktets pointe, og fortæller ham, at han skal tage alt det med, han finder nødvendigt (v. 645-646). Filoktet medbringer da urter til at lindre såret, og pile, der måtte være til hans bue, som han har tabt (652-653).
 - Neoptolemos spørger ydmygt om han må holde hans bue, og da han får lov, får han stor ros for hans loyalitet af Filoktet. De forlader herefter sammen hulen (v. 655-675).

(4) Stasimon, Strofe A og B (korsang)

- Koret (Neoptolemos' mandskab) har nu igen funktion som folkets stemme, og ytrer deres medlidenhed overfor Filoktet (v. 674 – 715)
 - Modstrofe B: Pludselig kommer Neoptolemos dog ind, og her skifter koret karakter igen. Nu lovpriser de pludselig ham for hans store hjerte, idet han tager staklen med (720-729)
- ⇒ Publikum kan regne ud, hvem koret (Neoptolemos' mandskab) holder med!

(5) 2. Episode

- Filoktet får et alvorligt smerteanfald i begyndelsen af episoden og er i en meget sårbar position (v. 730 – 757) Han beder Neoptolemos til ikke at forråde ham (v. 757 – 760).
 - o Filoktet giver Neoptolemos buen, så han kan vogte og beskytte den til sygdommens angreb er holdt op (v. 763 – 775).
 - Neoptolemos tager imod den, og giver Filoktet hånden på, at han bliver hos ham. Kort tid efter mister Filoktet fatningen og falder i søvn (v. 815 – 821).
 - Neoptolemos afslutter episoden med ordene: *Vi lader ham ligge, venner, så han kan sove i fred og ro* (v. 826)

(6) Kommos (korsang)

- Koret skifter nu endnu engang karakter, og opfordrer Neoptolemos til at tage buen fra ham og forsvinde: *Et valg i det afgørende øjeblik / medfører på stående fod en stor, stor sejr* (v. 837-838).
 - o Neoptolemos begynder dog at få sine tvivl, da han indser, at *Sejrens krans er hans: Dette er denne mand, guden bad om.* (v. 837-837). Han afslutter da med ordene: *Fryd over ufuldendt gerning og løgn er hæsligt og skændigt.*
 - I mod og slutstroferne opfordrer koret endnu engang Neoptolemos til at løbe med buen (v. 843 – 864).

(7) 3. Episode

- Episoden begynder med følgende ord fra Filoktet rettet mod hans mandskab *Hold mund! Besind jer! Han er ved at åbne sine øjne og forsøger at løfte sit hoved* (v. 865-866). Episoden er da en direkte forlængelse af kommos, hvor de forsøgte at overtale ham til at sejle bort med buen.
 - o Filoktet vågner da og fortæller Neoptolemos, hvor taknemmelig han er for, at han har ventet på ham (v. 868 – 881). Neoptolemos beder ham nu gribe fat i hans arm, men bliver pludselig i tvivl om, hvad han skal gøre (v. 895). Han udbryder da: *Alt bliver ubærligt, når en mand må give køb på sin natur for at gøre ting, der strider mod den* (v. 902-903).
 - Det er således ikke i hans, eller hans fars natur at lyve og være snedig (logos). Deres styrke er fysisk (fysis).

- Neoptolemos fortæller da Filoktet sandheden: *Jeg vil ikke lyve mere. Du må sejle til Troja, til grækernes og Atruessønnernes hær* (v. 915 – 916). Filoktet beder herefter Neoptolemos give ham sin bue tilbage, hvilket han ikke gør. Filoktet udbryder da og bønfalder (hieketai) Neoptolemos som et forsøg på at få sin bue tilbage (v. 927 – 962).
 - Neoptolemos ytrer, at han altid har haft medlidenhed med Filoktet (v. 965-966). Neoptolemos spørger da koret (sine soldater) — og i virkeligheden også folket og tilskuerne — hvad han skal gøre.
- Pludselig kommer Odysseus og to soldater ind, og beordrer Neoptolemos til at give ham Filoktets bue. Odysseus fortæller Filoktet, at han skal følge med, og at det er gudernes ordre. Filoktet modsiger Odysseus og påpeger, at han gør guderne til løgnere (v. 992). Han indser dog, at han ikke kan undslippe Odysseus og prøver at dræbe sig selv. Odysseus soldater griber ham dog.
 - Han udbryder da i en lang tale, hvor han ytrer sit had overfor Odysseus og påpeger, at Neoptolemos er blevet udnyttet af Odysseus (v.1004 – 1045). Odysseus vil ikke modsvare Neoptolemos — om end han efter egne udsagn sagtens kunne (v. 1047 – 1054) – og vælger i stedet at gå mod skibet og gøre klar til at forlade øen uden Filoktet og kun med buen.
 - Neoptolemos og koret følger med og da Filoktet spørger mandskabet (koret), om de ikke har medlidenhed med ham, svarer de: *Denne unge mand er kaptajn på vores skib; hvad end han siger til dig, siger vi det samme*
 - Endnu en udvikling af koret! Pludselig adlyder de Odysseus flittigt.
 - Neoptolemos håber i mellemtiden på, at Filoktet *kommer på bedre tanker, hvad os angår* (v. 1078 – 1079) og gerne vil med dem til Troja.

(8) Kommos (korsang)

- Filoktet er nedslået og beskriver, hvordan han nu ikke længere kan finde føde (v. 1080-1094).
 - Hertil svarer koret, at han selv har bestemt sin skæbne, idet han havde mulighed for at tage med Odysseus og Neoptolemos til Troja og vinde den trojanske krig (v. 1095-1100).

- Filoktet fortsætter sin beskrivelse af sit triste liv, hvortil koret svarer, *Det var et skæbneslag, gudernes skæbneslag / der ramte dig, og list / fra min side af (...) Kun dette ønsker jeg, at du ikke kaster mit venskab over bord!* (v. 1116 – 1122)
 - Koret har altså forandret sig igen og muligvis taget form som Neoptolemos.
 - Filoktet beskriver nu, hvordan han ærges over, at Odysseus har fået hans bue og griner ad ham (v. 1123 – 1139).
 - Koret fastslår nu, at *han blot er en af mange / der på Odysseus' ordre skulle / yde fælles hjælp til alle deres kammerater* (v. 1140 – 1145)
 - Filoktet fortsætter sin ynke (v. 1146 – 1161), hvortil koret svarer, at det er op til ham selv, om han vil slippe ud af sin elendighed (v. 1166)
 - De foreslår således, en sidste gang, at han tager med dem til Troja (v. 1175-1176).
 - Da koret er ved at gå, bønfalder Filoktet dem (hieketaia) og beder dem om et sværd, en økse eller pile, så han kan dræbe sig selv. Han vil finde sin far i Hades — de dødes rige — for nu, uden sin bue, er han intet (v. 1217).

(9) Exodos

- Neoptolemos indser, at han har snydt og bedraget en mand på det groveste (v. 1228) og fortæller Odysseus, at han vil aflevere buen tilbage (v. 1232 – 1240)
 - Odysseus svarer, at hele den græske hær og ham vil forhindre ham i det (v. 1243), hvortil Neoptolemos svarer, at han ganske vist er klog, men at det ikke var klogt sagt (1244) => Neoptolemos har fysis, Odysseus har logos
 - Odysseus vælger da heller ikke at angribe Neoptolemos, men tager afsted og melder det til hele læren (Neoptolemos' modstand), så den vil straffe ham (v. 1257-1258).

- Neoptolemos går da tilbage til Filoktet, og forsøger at snakke med ham. Han stoler dog ikke på Neoptolemos, indtil Neoptolemos giver ham buen (v. 1287 – 1292).
 - Odysseus kommer da pludselig tilbage ind i billedet, og forsøger at stoppe Filoktet i at få buen. Han har dog allerede fået den, og skal da til at skyde Odysseus (v. 1299). Neoptolemos stopper ham dog, og Odysseus undslipper.
 - Neoptolemos fortæller herefter Filoktet, at han skal komme med til Troja, fordi det er den eneste måde, hvorpå han kan få helbredt sin sygdom på. Desuden vil han få et stort ry (kleos), da han vil knuse Troja (v. 1314 – 1347)
 - Neoptolemos benytter logos, men på en anden og bedre måde end Odysseus!
 - Filoktet svarer, at han ikke vil tage med, og han håber, at Neoptolemos også selv vil tage tilbage til Skyros i stedet for at samarbejde med Odysseus og Atreiderne.
 - Herefter forsøger Neoptolemos igen at overtale Filoktet til at tage med til Troja. Filoktet nægter dog, og vil blot sendes hjem og ikke høre mere om Troja (v.1400-1401).
- Pludselig optræder guden Herakles, der gav Filoktet buen som tak for at tænde hans ligbål. Herakles fastslår, at Filoktet vil opnå evigt ry (kleos) — ligesom han selv har — hvis han vælger at tage til Troja og kæmpe (v.1409 – 1444).
 - Filoktet vælger at adlyde Herakles' ord, og det samme gør Neoptolemos (v. 1445 – 1448). Konflikten er nu løst gennem en guddommelig indgriben (deus-ex-machina).
 - Dramaets publikum har altså fået en 'ny' handling gennem Sofokles' Filoktet, men slutningen er og forbliver den samme: Filoktet og Neoptolemos tager til Troja, og grækerne vinder den trojanske krig.
 - Denne tragedie er det eneste sted i Sofokles' overlevede værker, hvor denne dramaturgiske løsning vælges, men ikke uden grund: Sofokles synes at gå til grænsen for, hvor langt en tragedie kan strække det mytiske forlæg fra sit udgangspunkt.

Sofokles' filoktet opbygning ud fra Aristoteles' dramateori

- **Desis:** Neoptolemos vælger at lyve overfor Filoktet

- **Anagnorisis:** Afhænger af perspektiv.. Følger man Neoptolemos som hovedperson, opstår dette, når han vælger at give ham buen tilbage. Følger man i stedet Filoktet som hovedperson, kan anagnorisis ses som værende det tidspunkt, hvor Filoktet i starten af tredje sang finder ud af, at han er blevet narret af Odysseus.
- **Peripeti:** Afhænger af perspektiv.. Følger man Neoptolemos som hovedperson, er omslaget i handlingen (peripeti), at han nu holder med Filoktet og er gået mod Odysseus. Følger man i stedet Filoktet som hovedperson, kan peripetiet være givet ved Filoktets ønske til at begå selvmord.
- **Lysis:** Herakles' indgriben i handlingen. Deus-ex-machina løsning.

⇒ **Passer ikke nøjagtigt til Sofokles Filoktet!**

Fortolkning af Filoktet

- I Sofokles' *Filoktet* er de to modpoler Odysseus og Filoktet. De kæmper begge ud fra deres respektive idealer! Odysseus handler ud fra det politiske perspektiv illustreret i krigen ved Troja. Den græske hær og det fællesskab, som den repræsenterer, er det centrale når han argumenterer; og de værdier der ligger indbygget i fællesskabet med ordre, der skal adlydes og eder, der ikke må brydes, anvendes hyppigt i Odysseus' sprogbrug og i hans argumenter (*logos*).
 - Modsat står Filoktet, der definerer sig selv ud fra sin moralske forståelse af „venskab og fjendskab - man står last og brast med sine venner og nærer et dybt had til fjenderne. Det ligger i Filoktets natur (fysis) at følge dette princip - og man skal følge sin natur (fysis). Filoktets syn på venner og fjender følger den aristokratiske forpligtelse, hvor venner skal bakke ham op i hans ønske om, at hans personlige fjender i den græske verden skulle være døde i stedet for vennerne - og han ønsker i høj grad hævn over de bedrageriske venner. Elsk venner, skad fjender og venners fjender!
- Publikum har ikke nødvendigvis identificeret sig med de polariserede karakterer, men i høj grad engageret sig i problemstillingerne. Den unge Neoptolemos var beordret til at udføre en for ham moralsk uacceptabel opgave. En ordre var under normale omstændigheder en uomgængelig størrelse - den var bindende og nødvendig for Athens

opretholdelse i krige. **Men Sofokles engagerede publikum moralsk i et individ, der overskrider budet, og gør det muligt for dem at forstå dette brud på normerne. Med Odysseus som politikerversionen og derigennem repræsentanten for samfundsnormer og krav (nomos), må man sige at Filoktet ryster grunden under systemet, og Neoptolemos bryder for en stund de sociale forpligtelser over for hæren til fordel for sine moralske forpligtelser over for en personlig ven.**

Begge yderpoler er stillet op som absolutte størrelser, hvor et alt-eller- intet-princip følger. Neoptolemos' valg er til gengæld nuanceret. Han anerkender, at Filoktet kan have grund til ikke at stole på den græske hær, men fastholder, at det vil gavne dem begge at tage af sted. Der er ikke noget forkert i at gavne sig selv og sine venner i en ærefuld ekspedition, uanset om dette kunne gavne ens ijender eller ej. Princippet om at hjælpe sine venner kommer til at stå foran dets komplementær-størrelse om at skade Ijender.

Neoptolemos' dilemma rummer ikke kriterier for at vælge i en loyalitetskonflikt. Sandsynligheden for, at sådanne konflikter ville opstå, var stor i et samfund, hvor man bandt hinanden sammen socialt gennem forskellige former for venskab.

- Et centralt spørgsmål, som Sofokles Filoktet rejser er, om målet helliger midlet. For, hvis Filoktet ikke ville være gået med, ville tusinde af grækere være døde...

⇒ Neoptolemos kan da ses som et slags *forbillede*, der på nuanceret vis placerer sig mellem de to yderpoler i et moralsk svært, og komplekst dilemma.

- En morale kan da være, at man skal lytte til guderne og opfylde sin skæbne (moira). I den forbindelse kan det tilføjes, at guderne *vil* gribe ind og hjælpe dig, hvis du, som Filoktet, er en stakkel, der ikke er gået imod gudernes love.
 - En morale, der ligger i forlængelse af dette er, at det, der er godt for gruppen også er godt for individet (nytte-etik).
- En anden morale kunne være, at man ikke, som Neoptolemos i starten, blindt skal følge andre menneskers anvisninger, men, at man skal udvikle sin egen position på baggrund af slægt, fysis og guderne! (Odysseus gik da mod spåmanden Helenos, da han ville gå med buen og uden Filoktet)

- En tredje morale kunne være, at man skal acceptere at gå på kompromis med sin fysis (Filoktet), hvis ens moira (skæbne) er bestemt til at udrette nogle bestemte ting af guderne (I filoktets tilfælde at deltage, og afgøre, den trojanske krig)
- En fjerde morale kunne være, at uløselige konflikter kan løses, hvis man vælger at lytte til guderne, og gå på kompromis med sin fysis for at udleve ens skæbne (moira).
 - Sofokles har desuden forholdsvis lidt at arbejde med ift. at ændre moralen af den egentlige myte, da hans værk jo tager udgangspunkt i den, og skal ende på samme måde.
- Man kan også tilføje, det at lide kan være sundt for en borger, da han skal gøre dette i krig for at udvise arete (tapperhed i krig) => borgerideal i Perikles' gravtale

Perspektivtekster

Seamus Heaney, *The Cure at Troy*, 199

“*The Cure at Troy*” har undertitlen „*A Version of Sophocles' Philoctetes*“, og stykket adskiller sig kun på få punkter fra sit forlæg. Hos Sofokles repræsenterede koret Neoptolemos' sømænd; Heaney lader koret bestå af tre kvinder. Disse får det første ord i en præ-prolog, og de har en afsluttende sang i stykket, inden Herakles dukker op, der fremstår mere eller mindre som Filoktets underbevidsthed.

I præ-prologen bygger Heaney på en lang tradition inden for fortolkningen af Sofokles' *Filoktet*. Denne tradition anser Filoktets sår og helbredelse ved Troja for at være hovedmotivet i Sofokles' tragedie.

Det åbne sår er en oplagt tilgang til det nordiske spørgsmål: såret, der vises frem og er synligt for alle - mens kuren er svær at indfange. Det er imidlertid nødvendigt at tro på muligheden af helbredelsen - at håbe på, at historien vil vise vej til en løsning.

- ⇒ En morale her er, at man nogle gange skal gå på kompromis med sig selv (fysis) og sine konflikter, hvis man vil løse problemer, der tilsyneladende virker uløselige. Heaneys værk er da også blevet brugt i sammenhænge, hvor konflikterne tilsyneladende har virket uløselige, men måske kan de løses ud fra den ovenstående morale — måske kræver løsningerne netop indrømmelser fra begge sider

Vigtige begreber

Epos: fortællende digt der beskriver og priser heltes og heltinders ofte nationale bedrifter og som oprindeligt var beregnet til mundtlig fremførelse

Kléos: ry, omdømme

Oíkos: slægt

Polis: bystat

Teofani: tilsynkomst af det guddommelige

Antropomorf: menneskelignende

Moíra: skæbne

do ut des: jeg giver, for at du skal give (i sammenhæng med guderne)

daktylisk heksameter: versfod / metrum

epíteton órnans/epitet: besmykkende adjektiv

muse: gudinde, som sikrer sandhedsværdien og inspirerer (gudinder for kunst og videnskab)

patronymikon: fædrene slægtsnavn

homerisk lignelse: længere sammenligning

rhapsode: professionel sanger

hjemrejse: nostos

métis: klogskab

skæbne: moira

xenía: gæstevenskab

hiketaia: bønfoldelse, hvor man tager om knæene

formel, formelvers: vers / del af vers, der optræder flere gange

timé: ære

bía: styrke

arete: bedsthed / dygtighed

triade: Tre led. Eksempel: Friends, romans, countrymen. Skaber rytme, sammenhæng, fremhæver.

Hybris: overmodig i forhold guderne

Nemesis: konsekvens af hybris => gudernes straf